

Ясіновська О. В.,

асистент кафедри загального мовознавства
Львівського національного університету імені Івана Франка

ЗНАКОВІСТЬ РЕЧЕЙ ПОВСЯКДЕННОГО ВЖИТКУ У КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ СМЕРТНОГО ГРІХА ГОРДИНЯ

Анотація. Стаття є продовженням вивчення авторською невербальною репрезентації смертного гріха гордіня у християнському релігійному дискурсі. На матеріалі творів отців і екзегетів Церкви проаналізовано комплекс невербальних сигналів, пов'язаних із зовнішнім виглядом людини (піклування про власне тіло, одяг, прикраси), її житлом, предметами повсякденного вжитку, їжею, грошима. Вказано на функції, які виконують ці знаки в концептуалізації аналізованого концепту. Зроблено висновки про ступінь зацікавлення християнськими авторами засобами несловесного коду у вираженні гріха гордіня. Накреслено перспективи подальших досліджень у цьому напрямі.

Ключові слова: смертні гріхи, гордіня, християнський релігійний дискурс, невербальні знаки, одяг, прикраси, житло, предмети повсякденного вжитку, їжа, гроші.

Постановка проблеми. У сучасній гуманітаристиці помітний великий і різнобічний інтерес до невербальних компонентів комунікації, що зумовлено врахуванням їх значного потенціалу у створенні, трансляції і сприйнятті різного роду повідомлень [3; 5]. Порівняно зі словесним кодом невербальні засоби вважаються визначальним чинником у ситуації комунікативного взаємовпливу мовців [7, с. 61]. Вони також є продуктивнішим і точнішим способом передачі інформації про внутрішній світ особистості та характер її взаємодії з іншими людьми [5, с. 43; 4, с. 40; 6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Із-поміж численних невербальних знаків увагу фахівців найчастіше привертає міміка, погляди, жести, постави тіла, хода, просторове розташування комунікантів, а також голосові сигнали (В. Біркенбіл, Д. Болінджер, А. Вежбицька, С. Данкен, Е. Діттман, П. Екман, К. Ізард, Дж. Кассел, М. Кнапп, М. Коцоліно, Г. Крейдлін, О. Лоуен, Г. Льюїс, Д. МакНіл, А. Мейрабіан, Дж. Міллер, К. Пайк, Р. Потапова, Р. Соммер, Д. Фіске, В. Фрізен, Е. Голл та ін.). Рідше у центрі уваги дослідників виявляються знаки, що пов'язані із зовнішністю людини, її запахами, їжею, одягом, прикрасами, а також предметами, що її оточують і якими вона користується (С. Махліна, І. Марковина, Т. Шебеок, Ю. Сорокін, Ю. Цив'ян та деякі ін.). Згадані знаки належать до різних систем невербальних засобів – ольфакції (мова запахів та їхня роль у комунікації), гастики (знакові й комунікативні функції їжі й напоїв), а також системології (термін Г. Крейдліна [1, с. 22]) – системи об'єктів, якими люди оточують свій світ. Саме ці комплекси невербальних сигналів і привернули нашу увагу в аспекті репрезентації однієї із центральних категорій морально-етичної сфери християнства.

Об'єктом вивчення є мовне представлення невербальних знаків у вираженні смертного гріха гордіня у християнському релігійному дискурсі. Завдання статті полягає у виявленні комплексу невербальних сигналів, пов'язаних із зовнішністю (безвідносно вигляду частин тіла), піклуванням про тіло та по-

всюкденним споживанням гордовитих людей (у центрі нашої уваги – одяг, прикраси, косметика, гігієна, запахи, їжа, майно, гроші), що їх християнські автори пов'язували з аналізованим емоційним станом. Згадана група невербальних сигналів із погляду виявлення смертного гріха гордіня не була предметом спеціального вивчення, що зумовлює актуальність вибраної теми дослідження. Матеріалом вивчення стали репрезентативні твори отців і екзегетів східної Церкви (Антонія Великого, Єфрема Сирина, Василя Великого, Григорія Богослова, Григорія Ниського, Йоана Золотоустого, Йоана Касіяна, Доротея, Теодора Студита), а також деяких пізніших християнських авторів (Ніколая Кавасили, Теофана Самітника). Ілюстративний матеріал наводиться у перекладі сучасною українською мовою.

Виклад основного матеріалу. У християнській системі цінностей гордіня очолює групу смертних гріхів – порушень Божого закону, які ведуть до загибелі душі. Виняткове місце гордині пояснюється специфікою цього гріха, що скеровується не тільки проти людей, а й проти самого Бога, – опанований гординею грішник вважає, що всі його здобутки залежать тільки від нього самого. Такий погляд суперечить смиренню, що трактується у християнському вченні не лише як позитивна моральна якість, а і як фундаментальна християнська чеснота. У Біблії смирення тлумачиться передусім як скромність, що протиставляється гордині. Наділена цією чеснотою людина не є самовпевненою і не має нерозумних претензій. Ба більше, смиренний усвідомлює, що все одержав від Бога і сам по собі нічого не вартує, пор.: *Не гадай собі, що ти мудрий, бійся Господа і від зла ухилийся* (Прип. 3:7); *Хто бо тебе вирізняє? Що маєш, чого б ти не одержав? Коли ж одержав, то чому вихваляєшся, неначе б не одержав?* (1Кор. 4:7); *Отак і ви, як зробите все, що зведено вам, кажіть: «Ми слуги непотрібні, виконали те, що повинні були зробити»* (Лк. 17:10); *Коли хто думає, що він є щось, бувши нічим, – обманює себе самого* (Гал. 6:3) та ін. Зразком смирення для християн є Ісус Христос, який ціною свого приниження рятує людський рід і власним прикладом навчає любити ближніх і служити їм: *«Навчіться від мене, бо Я тихий і серцем покірливий»* (Мт. 11:29) та ін.

Услід за авторами Святого Письма на необхідності смирення наголошують отці й екзегети Церкви, які з цією метою нерідко вдаються до розмірковувань на тему гордині, що зумовлює негідну людську поведінку й полягає, серед іншого, в бажанні дбати про своє тіло, а також володіти різноманітними матеріальними цінностями й накопичувати їх. Такі потреби, згідно з християнськими письменниками, власне й характеризують гордовитих людей і можуть виникати в будь-кого безвідносно їхнього віку, статі чи соціального статусу й зумовлюються потребою одних вивищуватися над іншими. Рефлексії щодо гордовитої поведінки грішників і потреби у їх смиренні трапляються у багатьох християнських авторів, зокрема в Йоана Касіяна, який у своїх творах присвячує цим питанням чимало

місяця. Напр.: *Необхідно, щоб спочатку зі щирою настановою серця ми виявляли нашим братам істинне смирення, піклуючись, щоб ні в чому не скривдимо або не образимо їх, чого ми ніяк не можемо виконати, якщо з любові до Христа не буде утверджена в нас справжня самовідданість, що полягає в позбавленні від усього майна і безкорисливості...* (Йоан Касіян).

Відповідно до завдань статті зупинимось докладніше на обраних для аналізу невербальних знаках, що їх християнські автори трактують як вияви гордині. Звернемося передусім до зовнішнього вигляду гордовитих людей і їхнього піклування про власне тіло.

Аналіз значного обсягу творів християнських письменників показує, що в контексті зовнішності марнославної найчастіше йдеться про вигляд і стиль їхнього одягу – згадуються його різновиди та частини, називається тканина й матеріал, з якого він пошитий, її якість, кольорова гама, оздоблення, різноманітні аксесуари та прикраси тощо.

За спостереженням отців і екзегетів Церкви, гордовиті люди завжди намагаються вирізнитися з-поміж інших своїм одягом. Вимагаючи вдягатися, вони переслідують мету домогтися життєво необхідної їм уваги оточуючих, очікуваним результатом якої є виказані їм почесні, захоплення і заздрість, пор.: 1) *...Всі марнославні, дбають про гарні одяжі, люблять славу й самих себе* (Єфрем Сирин); 2) *Марнославні люди шукають собі почесностей, щоб інші дивилися і заздрили їхньому багатому й розкішному вбранню...* (Василій Великий). У деяких випадках гордовиті своїм зовнішнім виглядом у сукупності з іншими невербальними знаками прагнуть навіть викликати до себе сексуальне бажання, див. (5), (8). Таку ж мету вони переслідують, використовуючи косметику. Григорій Богослов порівнює таких людей із гордовитим павичем, який приваблює самок виглядом свого пір'я: *Розповідають про гордого павича, що коли, зігнувши шию у вигляді кола, піднімає свої золотисті і зірками всіяні пір'я, тоді починає привітно скликати своїх друзин: здивуюся, якщо й ти підфарбовуєш своє обличчя не для хтивих очей* (Григорій Богослов).

За суголосним твердженням отців Церкви і пізніших християнських авторів, гордовиті завжди мають непереборне бажання дорого і красиво вдягатися, мати якісно пошите вбрання, часто його міняти, доглядати за ним (напр., часто прати, що з погляду християнських учителів є зайвим), володіти новим одягом та його надмірною кількістю. Що цікаво, такі бажання виникають у гордовитих незалежно від їхньої статі, віку чи сану – пишно або привабливо виглядати люблять як чоловіки, так і жінки, як молоді, так і зрілі, як світські, так і монахи, як духовні вчителі, так і рядові ченці. Напр.: 3) *Не носи одягу, яким міг би ти величатися і хвалитися* (Антоній Великий); 4) *Прикраса монаха полягає в тому, щоб уникати багатого вбрання, а слава – не в тому, щоб звеличуватися..., гордитися, часто міняти одяг і мати його у подвійній кількості, не в тому, щоб уподібнюватися до блудниць у перепоясванні, одязі та взутті...* (Теодор Студит), див. також (7), (8), (12), (15а), (16) та ін.

Гордовиті воліють носити новий вишуканий одяг, пошитий із дорогої тонкої тканини, наприклад, шовку, вісону: 5) *Домагатися нового одягу, найтоншого і красивого – значить домагатися убранства блуду і нечистоти* (Теодор Студит), див. (4), (6), (7). При цьому вони відчують потребу не тільки у відповідному до обставин одязі, а й у тих його різновидах, що є необов'язковими, як напр., опанча – широкий плащ без ру-

кавів, який, підперезуючи поясом, одягають поверх основного вбрання: 6) *Де багряниця, вісон, опанча, пояс, взуття, кінь, швидкість його бігу, іржання, – все, від чого нині збільшується твоя зарозумілість?* (Григорій Ниський). Такі додаткові різновиди одягу, що надають йому надмірну пишність, марнославні носять, щоб підкреслити свою важливість і матеріальну спроможність.

Самолюбство пихатих тішить якісне взуття, виготовлене з дорогої шкіри, різнобарвні вишукані тканини з вигадливими сюжетними малюнками, а також пурпуровий колір їхнього вбрання, що надає їм царської величі. Гордовиті прискіпливо ставляться і до якості пошиття одягу. Як зауважує Григорій Ниський, око цих грішників можуть милувати навіть ретельно виконані шви на їхньому вбранні: 7) *Але ж надимаєшся юністю..., захоплюєшся красою, тим, що... одяг на тобі яскраво-пурпурного кольору, різнобарвні шовкові тканини, поцятковані зображеннями битв, полювань на тварин або якихось подій, або, можливо, ревно дивився на чорне блискуче взуття, милуєшся ретельно вистроченими стрічками швів?* (Григорій Ниський), див. також (4).

Іншою помітною ознакою зовнішнього вигляду гордовитих людей (як світських, так і ченців) є прикраси, якими вони оздоблюють свій одяг або прикрашають власне тіло, пор.: 8) *І сказав Господь: за те, що дочки сіонські гордовиті й ходять, піднявши шию й зваблюючи поглядами, і ходять величавою ходою й побрязкують ланцюжками на ногах, – оголить Господь тім'я дочок сіонських і відкриє Господь срамоту їхню* (Николай Кавасила); 9) *Хто прикрашає своє вбрання – стане гордим, а гордий монах – орел неоперений* (Єфрем Сирин); 10) *Ніхто не повинен прикрашати себе навіть малою річчю...* (Теодор Студит); 11) *А різні пишноти і прикрашання одягу є забороненими хвастощами – щоб не сказати гірше* (Василій Великий).

Згадане ставлення гордовитих до одягу та його деталей суперечить смиренню християн, які мають не тільки поводитись, а й виглядати скромно. Це стосується усіх, а особливо монахів, ряса, головний убір (кукіль) і решта одягу яких мають бути максимально скромними і навіть убогими. Так, за Теодором Студитом, ченці мають носити: 12) *...поганеньку одяг, ряси з латками і кукіль, подібний до решти одягу*. Користь від невивабливого вбрання у тому, що воно є одним із способів забезпечення від гріхів, які Теодор Студит називає «диявольськими пастками»: 13) *А домагатися нового одягу, найтоншого і красивого – значить домагатися убранства блуду і нечистоти. Воістину і те вже багато, якщо хтось, відійшовши від усього цього, уникне диявольських пасток* (Студит). Звідси цілком закономірною виглядає рекомендація Антонія Великого ченцям: 14) *Будь у всьому смиренним – у поставі, в одязі, в сидінні, у стоянні, в ході, у ліжку, в келії та в усій поведінці* (Антоній Великий), див. також (28).

Прямою вказівкою на гордовитих є і надмірний догляд за власним тілом, що полягає у частому вмиванні та розчісуванні волосся, натиранні шкіри пахучими мазями, використанні дорогісних ароматів і загалом дотриманні гігієни. На думку отців Церкви, це не узгоджується із християнським смиренням, що зобов'язує не приділяти собі уваги над норму, звідси й «не турбуватися про недоречну чистоту, умивання й надмірну охайність» (Теодор Студит). Небезпека ретельного догляду за собою у тому, що через відчуття чистоти й гарного запаху від власного тіла в людини можуть виникнути гріховні думки і

бажання. Теодор Студит метафорично говорить про останні як про воду, що вливається навіть у малі щілини почуттів людини: 15) *І якщо зайде вода крізь малі щілини ваших почуттів: через зір – коли подивилися пристрасно чи без пристрасі, через слух – коли почувши любовстрасну розповідь, через запах якоїсь благовонної мазі – коли помастити нею тіло... все це вчепує швидше сповіддю і сльозами.* Монахам рекомендується не те, що не митися часто, а й зайвий раз не знімати свого одягу: 16) *Коли ти здоровий, – не здіймай пояса свого* (Антоній Великий). Це стосується і монахів-відлюдників, що також можуть впадати у стан гордині, пор.: 17) *Ця пристрась [гординя] слідує за людиною, що втікає від неї до пустині, й ніякої пустки не боїться* (Йоан Касіян). Взірцем смиренного ставлення до власного тіла і боротьби з хульними помислами, що походять від гордині, з-поміж монахів називають, зокрема, Євагрія Понтійського, який, за аввою Доротеєм, смиряв своє тіло й душу тим, що *«провів сорок днів на відкритому повітрі, так що його тіло... стало плодити черв'як»* (Доротеї).

Не менш промовистими невербальними знаками, що свідчать про стан гордовитих, є їхнє житло та облаштування останнього, а також речі повсякденного вжитку, що ними оточують себе такі люди. Своїм помешканням, як і згаданими предметами, гордовиті намагаються вирізнитися з-поміж інших, вивищуючись над ними. Так, опановані гординою світські люди люблять надміру просторе й вишукане житло, пор.: 18) *...Небезпечною загрозою для нашої душі є гордощі. Люди пишануться розкішним життям і дорогим вбранням, на яке витрачають чимало грошей, багатим столом, який аж вгинається від наїдків. Сповнюють пихи, коли вбираються у розкішний одяг, без якого можна й обійтися, і коли будують величезні будинки та оздоблюють їх вишуканими прикрасами* (Василій Великий). Пихаті облаштовують свій простір гарними предметами інтер'єру, зокрема, зручними меблями, завісами з дорогої тканини тощо. Спати вони воліють на м'яких перинах і під тонкими покривалами, їсти – з вишуканого й дорогого посуду, див. (22). За спостереженням християнських авторів, комфортніших умов проживання бажають собі й гордовиті монахи, що вишукують можливість виокремитися з-поміж свого оточення. Такі ченці прагнуть жити в окремій келії, усеціло володіючи нею. Їхні амбіції можуть розростатися і до ідеї побудувати цілий монастир: 19) *Ким хоч раз оволоділа гордість, той, звалившись додола, з жахом відвертається від спільного монашого життя. Тоді він вирішує жити самотньо в келії чи навіть надумує збудувати окремий монастир, сподіваючись привабити багатьох до строгішого життя. І поспішає він зібрати охочих наслідувати його чення і настанови, стаючи з нікудишнього учня ще нікудишнішим учителем* (Йоан Касіян). Своєю вибагливою зовнішністю і вишуканим житлом марнославні люди підкреслюють власну значущість, добиваючись цим визнання інших, у чому, як уже згадувалося, вони відчувають велику потребу: 20) *Ці люди аж надимаються від пихи, коли їм вклоняються тисячі слуг і юрми підлабузників* (Василій Великий).

Прагнення гордовитих до показовості виявляється й у доборі ними страв та виявах гостинності іншим. За християнськими письменниками, пихаті почувають необхідність у різноманітті й надмірній кількості їжі і напоїв, пор.: 21) *...Коли в твоєму серці виникає бажання різних і пишних страв і напоїв, і чужих дружин, то вселяються в нього гордість, надмірне вихваляння, зарозумілість і тому подібне, тоді знай,*

що з тобою злий ангел (Дідахе). Скромного застілля вони соромляться, тому «з розмахом» приймають також і своїх гостей, яких (запобігаючи перед ними) частують численними вишуканими наїдками.

Таке ставлення світських до їжі можуть переймати й гордовиті монахи, які, шукаючи гастрономічної насолоди, намагаються урізноманітнити своє харчування: 22) *Ми бачимо, що світські люди соромляться смиренної простоти і, приймаючи гостей, вдаються до приготування різноманітних і дорогих страв. Тому я боюся, чи не закрався цей недолік до нас, і щоб не закинули нам, що ми соромимося благословенної Христом убогости. Як негоже нам купувати срібний посуд, шовкові завіси, м'які перини, тонкі покривала, так і не годиться вигадувати страви, які відрізняються від нашого звичного способу харчування. Сором бігати й вишукувати те, в чому немає загальної потреби і що вигадане для згубної насолоди й нікчемного марнослав'я* (Василій Великий). За Василієм Великим, пожадливість до їжі не лише не відповідає меті монашого життя, а й завдає чималої шкоди спільноті, а саме – тим, хто взорується на монахів: 23) *...Адже люди, обмежені лише вдоволенням насолоди шлунка, побачать, що й ми переймаємося такими ж стараннями* (Василій Великий). Засуджуючи розкішне життя, цей християнський автор спирається на авторитет Святого Письма: 24) *Якщо розкіш є пороком, то необхідно її уникати й ніколи не допускати до себе, бо й на мить не може бути корисним те, що беззаперечно засуджене. Святе Письмо засуджує тих, що живуть у розкошах, умащаються найкращими маслами, п'ють проціджене вино* (Амос. 6:6). *Вдову, яка живе в розкошах, названо мертвою ще за життя* (1Тим. 5:6), *багатій через зманіжене цьогоденне життя втратив рай* (Лк. 16:25) (Василій Великий).

Повз увагу християнських письменників не прослизнуло й особливе ставлення гордовитих до грошей. На відміну від смиренних, що *«не принижуються нестатками і бідністю, не хизуються добробутом і славою»* (Єфрем Сирин), опановані гординою люди завжди переймаються турботою про власне майбутнє, що змушує їх активно накопичувати гроші: 25) *Від гордині буває зневага до бідних, пристрась до грошей, владолобство і славолюбство* (Йоан Золотоуст). До таких заходів гордовиті вдаються через бажання забезпечити собі безбідне існування у час довгого, як вони собі цього бажають, життя, упродовж якого з ними можуть трапитися хвороби, крайнє збідніння, до чого вони так само готуються, пор.: 26) *...гордість змушує його сподіватися на довговічне життя, передбачає в нього численні й довготривалі недуги, викликає також зняковіття й сором, якщо, ставши жебракком, буде утримуватися чужим, а не своїм майном; навіть також, що їжу й одяг набагато краще купувати за свої, ніж за чужі кошти...* (Йоан Касіян).

Християнська наука вважає, що покладання людини лише на власні сили є неприйнятним. Такий стан виникає у неї через диявольську невіру в Бога, в те, що Він не допоможе їй і покине на життєвому шляху: 27) *Переможені такою безнадією...духу [гординою] і диявольським невір'ям, погасивши іскру віри, починають старанніше зберігати гроші, які раніше почали було марнувати, і як одного разу витрачені вже не можуть повернути, то з більшою скупістю зберігають їх...* (Йоан Касіян). Цей аспект – скерованість людини проти Бога, а не тільки проти інших людей чи самої себе, як це властиво решті гріхів,

і робить гординю найважчою з-поміж смертних гріхів, список яких вона й очолює, пор.: *Дух гордості, якщо вже опанує бідну душу, то немов найлютіший тиран, захопивши твердиню чеснот – смиренність – усе місто до підвалин руйнує та грабує; ... На відміну від інших пристрастей, [гордість] не тільки губить одну протилежну собі чесноту, тобто смиренність, а знищує усі чесноти тих, що стоять уже на висоті могутності* (Йоан Касіян); *Гординя ... річ дуже невгодна Богові і в моральному житті найбільш шкідлива* (Геофан Самітник).

Подолати ж цю згубну пристрасть, на думку християнських письменників, можна тільки через своє упокорення та смирення, що виявляється, серед іншого, у приборканні людиною своїх марнославних бажань привабливо виглядати, надмірно піклуватися про своє тіло та дбати про матеріальний комфорт, пор.: 28) *Отже, якими мають бути наші вчинки, щоб ми навчилися спасительної покорі і відкинули згубну бундючність? Вправляймося у цій покорі при кожній нагоді й нічого не занедбуймо – і не зазнаємо тоді ніякої шкоди. Душа зникає до наших щоденних занять, вона пристосовується до нашої поведінки, її формують наші вчинки. Отже, нехай твій зовнішній вигляд, одяг, хода, те, як ти сидиш, твоя трапеза, твоє ліжко, посуд, облаштованість домівки і все оточення будуть прості й невибагливі* (Василій Великий).

Висновки. Підсумовуючи викладене, слушно стверджувати, що християнські автори, концептуалізуючи смертний гріх гординя, приділяли значну увагу комплексові невербальних знаків, пов'язаних із зовнішністю гордовитих людей, їхнім дбанням про власне тіло й турботою про своє матеріальне благополуччя. Свідченням цього є виявлена ними знаковість: *одягу* опанованих гординею людей – його вигляду (пишний, багатий; наявність необов'язкових елементів гардеробу), якості (пошитий із добротних матеріалів, добре викінчений), ціни (дорогий), кількості (надмірна), кольорової гами (різнобарвні тканини, багрянця); *оздоблення* (прикраси на вбранні, аксесуари на тілі); *догляду за тілом* (часте вмивання і розчісування, намащування мазями, використання ароматів); *житла* (у світських – великі будинки; у ченців – власна келія, монастир) та *його облаштування* (меблі, оздоблення інтер'єру, надмір посуду та ін.); *гастрономічних зацікавлень* (велика кількість і різноманіття страв); *ставлення до грошей* (накопичення). Така увага до згаданих знаків разом з іншими елементами невербального коду у виявленні гордині (міміка, погляд, жести, пози, хода, просодичні засоби та ін.), що вже були об'єктом наших досліджень в інших публікаціях (див. [2] та ін.), вказує на прискіпливе і спеціальне, а не побіжне зацікавлення отців і екзегетів Церкви засобами несловесного коду у вираженні цього гріха. Перспективу подальшого вивчення невербальних знаків, про які повідомляє зовнішній вигляд людини й дібрані нею речі повсякденного вжитку, пов'язуємо з розширенням джерельної бази й дослідженням невербального вираження інших смертних гріхів у християнському релігійному дискурсі.

Література:

1. Крейдлин Г.Е. Невербальная семиотика: Язык тела и естественный язык / Г.Е. Крейдлин. – М.: Новое литературное обозрение, 2002. – 592 с.
2. Ясіновська О. Засоби невербального коду у вираженні смертного гріха гординя (на матеріалі християнського релігійного дискурсу) / О. Ясіновська // Молодий вчений. – 2017. – № 4.3(44.3). – С. 308–315.
3. Argyle M. Bodily Communication / M. Argyle. – London: Routledge, 1988. – 365 p.
4. Cozzolino M. La comunicazione invisibile. Gli aspetti non verbali della comunicazione / Mauro Cozzolino. – Rome: Edizioni Carlo Amore, 2003. – 196 p.
5. Lewis H. Body language. A guide for Professionals / Hedwig Lewis. – SAGE Publications Pvt. Ltd, 2012. – 268 p.
6. Mehrabian A. Silent Messages: Implicit Communication of Emotions and Attributes / A. Mehrabian. – Belmont: Wadsworth Publishing Company, 1971. – 152 p.
7. Ricci Bitti P.E. Comportamento non verbale e comunicazione / P. Ricci Bitti, R. Caterina // Ricerche di Psicologia. – 1994. – Vol. 18. – № 1. – P. 51–74.
8. Walton D. Are You Communicating? / D. Walton. – New York: McGraw-Hill, 1989. – 256 p.

Ясіновська О. В. Знаковість предметів повсякденного обихода в концептуалізації смертного гріха гординя

Анотація. Стаття являється продовженням изучения автором невербальной репрезентации смертного гріха гординя в християнському релігійному дискурсі. На матеріалі произведений отців і екзегетів Церкви проанализирован комплекс невербальных сигналов, связанных с внешним видом человека (забота о собственном теле, одежда, украшения), его жильем, предметами повседневного обихода, едой, деньгами. Указаны функции, которые выполняют эти знаки в концептуализации анализируемого эмоционального состояния. Сделаны выводы о заинтересованности християнских писателей средствами невербального кода в выражении гріха гординя. Намечены перспективы дальнейших исследований в этом направлении.

Ключевые слова: смертні гріхи, гординя, християнський релігійний дискурс, невербальні знаки, одяг, украшения, жильє, пища, деньги.

Yasinovska O. Symbolic meaning of daily use things in conceptualization the mortal sin of pride

Summary. This article continues the authors research of nonverbal representation of the mortal sin of proud within the Christian religious discourse. Basing on the vast amount of Church fathers' texts, a set of nonverbal signals associated with human appearance, habitation, everyday objects (interior items, tableware, etc.), food, and money is analyzed. The functions of these signs in the conceptualization of the investigated emotional state are specified. The conclusions on the degree of Christian writers' interest in the means of nonverbal code while expressing the sin of pride are drawn. The prospects for further study are outlined.

Key words: deadly sins, pride, Christian religious discourse, nonverbal signs, clothing, jewelry, body care, habitation, everyday objects, food, money.